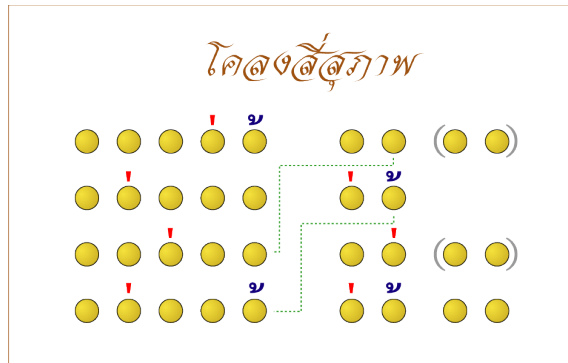

ใบความรู้ เรื่อง การแต่งโคลงสี่สุภาพ หน่วยที่ ๕ บทกวีที่ชื่นชอบ
แผนการจัดการเรียนรู้ที่ ๖ เรื่อง การแต่งโคลงสี่สุภาพ
รายวิชาพื้นฐานภาษาไทย รหัส ท ๒๓๑๐๑ ภาคเรียนที่ ๑ ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๓

จุดประสงค์ แต่งโคลงสี่สุภาพได้ถูกต้องตามฉันทลักษณ์และมีความคิดสร้างสรรค์
ความรู้เรื่องโคลงสี่สุภาพ

ตัวอย่าง

จากมามาลัวล้ำ	ลำปาง
บางยี่เรือราพลาง	พี่พร้อม
เรือแพงช่วยพานาง	เมี่ยงม่าน มานา
บางปรับคำคล้อง	คล้ายน้ำตาคลอ

ตัวอย่างที่ยกมานี้เป็นโคลงบทที่ ๒๒ ในนิราศนรินทร์ ซึ่งถือกันว่าเป็น “โคลงครู” หมายความว่า เป็นโคลงสี่สุภาพที่ถูกต้องสมบูรณ์แบบทุกประการ กล่าวคือ ใช้คำที่มีรูปวรรณยุกต์ กำกับเฉพาะคำที่บังคับรูปวรรณยุกต์เอกและรูปวรรณยุกต์ตามแผนผังเท่านั้น ส่วนคำอื่น ๆ ไม่มีรูปวรรณยุกต์เอกและรูปวรรณยุกต์โทกำกับอยู่(ซึ่งเรียกว่าคำสุภาพ) ตามแผนผังทุกประการ

การแต่งโคลงสี่สุภาพให้ถูกต้องสมบูรณ์เหมือนโคลงครูดังกล่าวแต่งได้ค่อนข้างยาก เพราะบางครั้งต้องรักษาเนื้อความไว้ จึงอนุโลมให้ใช้คำที่บังคับรูปวรรณยุกต์เอกหรือโทตรงตามแผนผังฉันทลักษณ์อย่างเคร่งครัด ส่วนคำอื่นที่มีได้บังคับรูปวรรณยุกต์จะใช้คำที่มีรูปวรรณยุกต์หรือไม่ก็ได้ ขึ้นอยู่กับเนื้อความในโคลง

โคลงนิราศนรินทร์ เป็นวรรณกรรมคำโคลงชั้นยอดเรื่องหนึ่งในบรรดาโคลงสี่สุภาพที่แต่งเป็นนิราศเปลื้อง ณ นคร กล่าวยกย่องโคลงเรื่องนี้ว่า “โคลงทุกบทเปรียบเสมือนเพชรที่นายช่างเจียรระโนแล้วอย่างงดงาม และหากจะฝึกเขียนกลอนตลาดให้ได้ดี ควรอ่านเรื่องพระอภัยมณีให้จบเกือบขึ้นใจฉันใด ถ้าจะฝึกเขียนโคลงสี่สุภาพให้ได้ดี ก็ควรอ่านโคลงนิราศนรินทร์ให้เกือบขึ้นใจฉันนั้น

ข้อบังคับของโคลงสี่สุภาพ

จำนวนคำ

๑. โคลงบทหนึ่งมี ๔ บาท

๒. บาทหนึ่งมี ๒ วรรค วรรคหน้ามี ๕ คำ และวรรคหลังของบาทที่ ๑ บาทที่ ๓ และบาทที่ ๓ มีวรรคละ ๒ คำ ส่วนวรรคหลังของบาทที่ ๔ มี ๔ คำ

คำเอก คำโท

๑. บังคับให้ใช้คำที่มีรูปวรรณยุกต์เอกกำกับ ๗ ตำแหน่ง และคำที่มีรูปวรรณยุกต์โทกำกับ ๔ ตำแหน่ง

- คำที่มีรูปวรรณยุกต์เอกกำกับนั้น อาจเป็นเสียงวรรณยุกต์เอกหรือเสียงวรรณยุกต์โทก็ได้ เช่น

รูปเอก เสียง เอก : กว่า ปี่ กู่ ใหญ่ เชื้อ เป็นต้น

รูปเอก เสียง โท : น้า คู่ โล่ เรือ เป็นต้น

- คำที่มีรูปวรรณยุกต์โทกำกับอาจเป็นเสียงวรรณยุกต์โทหรือเสียงวรรณยุกต์ตรีก็ได้ เช่น

รูปโท เสียง โท : กล้า ให้ ขึ้น บ้าน เป็นต้น

รูปโท เสียง ตรี : เลื้อย ค้าน โน้น ขึ้น เป็นต้น

ดังนั้น ในการแต่งโคลงตรงคำที่บังคับเอก หรือคำที่บังคับโท ก็ไม่จำเป็นต้องเป็นเสียงเอก หรือเสียงโท เพียงอย่างเดียวดังกล่าวแล้ว

๒. ตำแหน่งคำเอกและคำโท ในวรรคหน้าบาทที่ ๑ (คำที่ ๔ และ ๕) สลับกันได้ ดังนี้

○○○○○ ○○(○○)

๓. ตำแหน่งคำเอกอาจใช้คำตาย (คือคำที่ประสมสระเสียงสั้นในแม่ ก กา หรือมีตัวสะกดในแม่ กก กด กบ) เช่น ดู ตี จาก ตัด เก็บ หรือใช้คำเอกโทสแทนได้ (คำเอกโทส คือคำที่ใช้วรรณยุกต์เอกในตำแหน่งบังคับ เช่น หน้า เขียนเป็น น้า เพื่อให้ได้คำที่บังคับรูปวรรณยุกต์เอกตามแผนผังฉันทลักษณ์)

ตำแหน่งโท อาจใช้คำโทสแทนได้ (คำโทส คือคำที่ใช้วรรณยุกต์โทในตำแหน่งบังคับ เช่น เล่น เขียนเป็น เหล้น ท่วม เขียนเป็น ถ่วม เพื่อให้ได้คำที่บังคับรูปวรรณยุกต์โทตามแผนผังฉันทลักษณ์)

ตัวอย่าง

ผิวขาวใบน้าหยิ่ง ขาวนวล

น้า เป็นคำเอกโทส ที่ถูกต้องคือคำ หน้า (ใบน้า) แต่ต้องการใช้รูปเอกในตำแหน่งที่บังคับเอก

หยิ่ง เป็นคำโทส ที่ถูกต้องคือคำ ยิ่ง แต่ต้องการใช้รูปโทในตำแหน่งที่บังคับโท

สัมผัส

๑. สัมผัสบังคับ

- คำสุดท้ายวรรคหลังในบาทที่ ๑ ส่งสัมผัสไปยังคำสุดท้ายวรรคหน้าในบาทที่ ๒ และคำสุดท้ายวรรคหน้าในบาทที่ ๓

- คำสุดท้ายวรรคหลังในบาทที่ ๒ ส่งสัมผัสไปยังคำสุดท้ายของวรรคหน้าในบาทที่ ๔

- คำสุดท้ายของบทที่ ๑ ส่งสัมผัสไปยังคำที่ ๑, ๒ หรือ ๓ ของบทต่อไป คำที่ส่งและรับสัมผัสไม่นิยมใช้คำที่มีรูปวรรณยุกต์

๒. สัมผัสไม่บังคับ (สัมผัสพิเศษหรือสัมผัสใน) ถ้ามีก็จะช่วยเพิ่มความไพเราะให้โคลง ได้แก่ การใช้สัมผัสพยัญชนะในแต่ละวรรค